

čeni ludaka». Opozicija je psihijatrizovana jer »bolesno žudi za vlašću». Nastaje na prvi pogled stamena idila. Idila svevlasti. To je doba povelja, plaketa, diploma, darova, odlikovanja, ključeva, trofeja, zahvalnica, čašćavanja i počasti; doba moralno-političke podobnosti, slavopojki i himnopojava. Ali, i kriptopolitike zaduživanja jer u tadašnjoj međunarodnoj konstelaciji zapadu još uvek strateški odgovara da nam pozajmljuje i da nas kreditira. Jedna epoha je u zenitu.

KIČ IDILA I OBOŽAVANJA POSTOJEĆEG

Vrhunac dekade kiča je povratak predsednika harizmarha sa puta po dalekom istoku kada se domaći ceremonijal majsoti usavršeni na mnogobrojnim obeležavanjima, proslavama i dočecima postidene veštinom i umećem svojih koreanskih kolega na brzinu obučavaju i imitacijom azijskih rituala pretvaraju ulice Beograda u delirantni topos cesarističkog trijumfa. I na samom kraju priče ostareli harizmarh u sutonu života na nekoliko meseci pred smrt po povratku sa samita nesvrstanih u Havani prolazi kroz slavloluke, gazi preko asfalta prekrivenog tonama za tu priliku uveženog cveća, dok na improvizovanim binama poskakuju kulturnoumetnička društva, a razdragani građani mašu državnim i partijskim zastavama. Trijumf u potpunom oduševljenju! Doduše razumljiv u koordinatnom sistemu pristanka i podrške samodopadljivoj moći harizmarhije.¹¹⁾ Ono što još uvek čudi je podatak da su najizrazitiji slučajevi masovnih egzaltacija tog tipa odigravani na tadašnjem i sadašnjem srpskom političkom prostoru. Eto dodatnog razloga za pomnije ispitivanje lokalne etno-psihologije. Nepobitna ukorenjenost idolatriskog sindroma izraziće se na istom prostoru i nešto kasnije u pervertiranoj formi. Sklonost ka podređivanju i naklonost ka autoriterizmu ima duboke korene. Nije na odmet potsetiti da je svojevrstni titoistički hedonizam snagom svog magetizma reprodukovao jake porive imitacije. Njegov srednjoevropski, autrougarski pa i orijentalni hedonistički estetiizam na nižim nivoima postitističkih sledbenika, »saradnika» i »Saboraca» doživljavao je kao obrazac nedostizan u oponašanju. Za to prosto nije bilo ni lične snage, ni stila ni šarma — ali ponajpre nije bilo dovoljno sredstava.¹²⁾

Sa bolešću i prvim znacima senilnosti, te prelazenjem fakičke vlasti na grupu tkz. »koordinatora» dvorski ambijent tridesetak rezidencija u kojima je što živeo, što povremeno boravio, poprimio je izrazito dekadentna svojstva. Formalizovana je stroga etiketacija utanačeni ceremonijali, napravljen zaštitni zid oko harizmarha, kako se ovaj ne bi uznemirio prilikom nenadanog suočavanja sa sirovom stvarnošću. Nedodirljivost i odmerene ritualne komunikacije sa ljudima stvarale su legendu o vodi još za života.¹³⁾ Adoracija vladara, luksuz kojim je okružen, rezidencijalni ambijenti dvorska atmosfera, **metafore Dedinja i Briona**, kao pronađenog raja na zemlji i dan danas su utisnuti u svest političkih kopirnatih i imitatora. Još uvek izazivaju zavist i divljenje. U tome je nesporazum preteklog personala prošlog režima i tek pristiglih učesnika u političkim doga-

danjima. Ovi drugi naprosto ne poseduju zavist niti tešku ophrvanost ranijim kultom, a još manje robiju nesvesnoj težnji imitacije. Stoga emancipacijom od jednodimljive vrše oslobađanje od kičeraja ranijih dogmi i kič strukture unisone ideologije.¹⁴⁾

KIČ EFEKAT PONA VLJANJA ISTORIJE

Bitni sastojci harizmarhije koji su građeni decenijama praktikovanja lične vlasti, u potonjem periodu »nejakih Uroša» i »otimanja o carstvo», dakle u periodu post-titoizma (možda i post-socijalizma), a naročito u savremenom trenutku, temeljno su izimitirani, ali na znatno nižem istorijskom nivou i na manjem geografskom prostoru. U više manjih **retoričkih državnica** uspostavljenih na etničkom principu prošlo se izgradnji kultova morfološki sličnih prethodnom. Ako bi se analizirali semantički, ikonografski i simbolički elementi masovnih okupljanja u poslednjoj deceniji uočila bi se zapanjujuća fenomenološka sličnost sa različitim okupljanjima u drugoj polovini kič-dekade (1975-1980).¹⁵⁾ Ako se kao doslovni medaš uzme antiklimaks Titove sahrane 4. maja 1980. sa milionskom rasplakanim masom na ulicama i trgovima glavnog grada nazreće se da su mehanizmi, procedure i tehnike okupljanja već solidno usavršeni u prethodnoj etapi.¹⁶⁾ Razne diferencijacije, homogenizacije, udruživanja, razdruživanja, kvalifikacije, podrške i ogradaivanja, sve je to razradeno u predašnjem periodu. Čak su istereotipi, arhetipovi, nacionalni folklor i metafizika verska osećanja, psihoza zavere, neprijatelja, rodoljubstva i izdajstva... sve to zajedno modelovani u dobru harizmarhije realnog samoupravljanja. I sasvim skora izazivanja delirantnih stanja kao uvođenje u građanski sukob, pa čak i verski i međunacionalni rat imala su svoje maskirane premijere još u vreme no jednodimljiva.

Ali time što se ponavljaju događaji ne moraju biti i manje dramatični. Najzanimljivija je drama ponavljanja jer ukazuje na nesposobnost izvlačenja pouka iz zbivanja. Prvi, drugi i svi ostali mogući populizmi svojom karnevalskom podlogom ne samo da tangiraju kič već su bitno kičerski strukturisani. Uprkos embrionalnom pluralizmu koji katkad ličio na **političku nušćijadu**, a koji svakako nije bio plod dobre volje vladajućih krugova ili konsensusa, već puka iznudica, ratoborni idolopoklonici kultova bez odgovarajućih ličnosti nanovo teže isključivom pravu zastupanja nacionalnog i državnog interesa. Ono na šta ne računaju jeste neželjeno ali nužno poređenje sa originalom. Na delu je nemogućnost da se posle, u Jugoslaviji do sada jedino poznatog iskustva harizmarhije uspostavi bilo kakva nova kao izvorna.¹⁷⁾ Ono što se po svemu sudeći postiže je manje-više uspeša imitacija. To je i inače unutrašnja kontradikcija svakog režima lične vlasti, svake autokratije koja u procesu nekritičkog i iracionalnog oponašanja stvara politički kič i dosadu. Jer ako je kič dekada oronulog harizmarha po merilu interne efikasnosti vršenja političke vlasti na nesreću bila krajnje efikasna u samoodržavanju, imitativni politički kič na nižem nivou i na manjoj teritoriji, pri lošijim uslovima života i krajnje ružnim, čak odvratnim političkim procesima, ne samo da nije efikasan već je samorazan u svojim tragikomičnim ispoljavanjima.

»Život u ružičastom«, Beograd, 1990, Prosveta.

12 Možda je interesantnije sastaviti spisak ličnosti koje su na različite načine uticale na samog Tita, poput Staljina, Čerčila, posredno Hajla Selasija, Reze Pahlavija itd.

13 O tome se neprestano javljaju nova svedočenja ličnih pratilaca, sofera, sobarica, domaćica, posilnih, baštovana, u posebnom žanru DVORSKE ISTORIJE, povesti intriga i spletki kao zanimljivog, ali nipoštaštanog istoriografskog izvora.

14 Izvanredna ilustracija tog »nesporazuma« generacija je nerazumevanje etičke inicijative »Terazijskog parlamenta«, odnosno »Forumna česma« kao izraza pokreta studenata. Za političke tradicionaliste bila je zapanjujuća i sasvim nerazumljiva neostrašćena ležernost političkog nastupa mladih na Terazijskama.

15 Dovoljno je samo pogledati snimljene filmske i video materijale i montažom paralelnog toka uočiti identičnost.

16 Vidi: »Bilo je časno živeti s Titom« podnaslov »Kako su jugoslovenski novinari i foto-reporteri zabilježili dramu poslednje Titove bitke i sedam najtužnijih dana Jugoslavije« Zagreb, 1980, Vjesnik.

17 Svojevrsno je lansirana parola »POSLE TITA TITO«, kasnije kada se postavilo pitanje može li neko da zameni Tita kao NOVI TITO dat je određen odgovor. Sada upravo teče proces odricanja od Tita, empirijski uočljiva DETOIZACIJA. Ukidaju se imena, skidaju nazivi, odriče prošlost — ali se sa istih kič pretpostavki glorifikuju novi miljenici trenutne političke sreće.

pornografija slavko furdek

I

Ulaz u stan. Bela vrata. Kvaka i ključ. Videorikorder je pokvaren. Presnimio sam seks i laž. Večeras ću sa Gombijem i pornografijom pisati priču o ogledalu. Ogledalo smo ona i ja. Pričamo. Na krajevima plastičnog rama je krv. Menstrualni ciklus je poremećen. Sama sam. Uplašena kao lasica. Tako si nežna dok čitaš o Ka. Prebaci na borbe s bikovima. Pomislio sam. Žena, muškarac, ogledalo i pornografija

II

Imamo trinaest sklopljenih rečenica. Vidi gore. Ovim redosledom. Ulazimo u stan. Vidi-mo bela vrata. Pridržavam kvaku, ona otključava. Presnimila je moju laž. Zatražio sam seks. Večerao sa Gombijem. Ogledalo je krvavo. Menstrualni ciklus je bolan. Tako si nežna dok čitaš o Ka. Gledamo borbe s bikovima. Nisam pomislio, da je priča završena. Ovo je nedovršeni roman. Jedan skroman odlomak. Ruža je roman. Kiš, Pavličić i Borhes s naša pornografija.

III

Ovo je napisao Borhesov duh u proleće LLLX godine.

